

Innspill til Føllesskoleutvalget fra Økologisk Norge

Begrunnelse for deltagelse

Økologisk Norge mener at skolehagen er en viktig og relevant læringsarena, som bør være en naturlig del av dagens og framtidens skole. Bred internasjonal forskning viser at skolehagen har stort potensial og positive effekter, som praktisk og motiverende undervisning, forbedret psykisk og fysisk folkehelse, økt kunnskap om bærekraftighet i praksis, samt økt kunnskap om praktisk matproduksjon og matberedskap i befolkningen.

Skolehagene i Norge har en lang historie helt tilbake til begynnelsen av forrige århundre, hvor en rekke aktører både statlige og private sammen bidro til å bygge opp en forvaltning rundt skolehagesaken. I dag eksisterer ikke lenger denne forvaltningen, men interessen for skolehagene og tilhørende undervisning er sterkt økende. I dag etableres det stadig flere hager på skoler over hele landet. Det er behov for å bygge opp en solid struktur rundt skolehagene igjen, som kan sikre en stødig drift av skolehagene nasjonalt. Det er blant annet behov for kompetanseheving og nettverksbygging, ressurser til utstyr og avsatt tid til undervisning og drift. Les mer om hva Økologisk Norge mener skal til for å løfte skolehagene inn i framtida [her](#).

Gjennom prosjektet [Dyrk framtida – flere skolehager i Norge](#) har Økologisk Norge fra 2020 til og med i dag samarbeidet tett med 70 grunnskoler lokalisert på Østlandet, og med det samlet verdifulle erfaringer om hva som fungerer og hva som ikke fungerer hva gjelder skolehageetablering og drift i vår tid. I samarbeid med Norges miljø- og biovitenskapelige universitet forsker prosjektet på skolehagen som læringsarena i forskningsprosjektet [“Skolehager for en bærekraftig fremtid”](#) med mål om å frembringe oppdatert kunnskap om skolehagen som læringsarena for mestring og danning.

Prosjektet samarbeider også bredt med en rekke andre aktører og skolehageinteresserte i skolesektoren, landbruket, forskning- og utdanningsinstitusjoner, samt ulike ledd i den offentlige forvaltningen. Nåværende prosjektperiode er finansiert av Sparebankstiftelsen DNB fra 2020 ut 2026 med nedslagsfelt på Østlandet. Totalt vil prosjektet ha vært med på å etablere 85 skolehager etter prosjektperiodens slutt.

Skriftlig innspill om framtidens fellesskole

Hva legger dere i begrepet fellesskolen?

For oss handler fellesskolen om mye mer enn å samle alle barn under samme tak. Fellesskolen er en verdiforankret grunnstein i den kontinuerlige byggingen av et demokratisk og inkluderende samfunn. Den er et sted hvor alle barn, uavhengig av bakgrunn, får lik tilgang til erfaringer, kunnskap, muligheter og fellesskap. Fellesskolen gir like muligheter, felles verdier og erfaringer på tvers av ulikhet. Skolehagen er en konkret og virkningsfull arena som virkeliggjør disse idealene i skolens hverdag.

1. En felles faglig plattform for alle barn

Fellesskolen skal sikre at alle elever uavhengig av sosial, kulturell eller økonomisk bakgrunn får tilgang til det samme brede og relevante kunnskapsgrunnlaget. Dette handler ikke om likhet i prestasjon, men om likhet i mulighet: retten til å lære, erfare og utvikle seg på egne premisser i møte med en felles læreplan og et bredt spekter av fag.

2. Et verdifellesskap bygget på inkludering, solidaritet og likeverd

Fellesskolen må også være en verdifellesskap, hvor prinsipper som solidaritet, mangfold og rettferdighet ikke bare læres, men leveres. Her danner vi framtidige samfunnsborgere og det skjer best i en skole som speiler hele samfunnet og gir rom for å være ulik innenfor et felles rammeverk. I skolehagen skapes dette fellesskapet gjennom samarbeid om felles mål. Her er det ikke elevens individuelle bakgrunn, språk eller funksjonsnivå som avgjør verdien, men bidraget til helheten. Når man dyrker, sår og høster sammen, oppstår et naturlig fellesskap hvor verdiene får kropp og handling, ikke bare ord.

3. Et møtested på tvers av forskjeller

Fellesskolen er samfunnets ryggrad hvor barn og unge med ulik sosioøkonomisk bakgrunn, ulike kulturer, språk, funksjonsevner og livserfaringer møtes og lærer sammen. Dette er ikke bare særstilt og verdifullt, men helt nødvendig og avgjørende for et robust demokrati. Gjennom relevant og god undervisning kan fellesskolens verdigrunnlag leveres ut i praksis i barnas hverdag. Skolehagen er en arena som tilrettelegger for nettopp dette. Her kan alle mestre noe og bidra. Arbeid med jord, planter og mat angår oss alle, og det å gjøre noe praktisk sammen gir grobunn for samarbeid, relasjonsbygging og felles mestring. Skolehagen er et rom hvor forskjeller ikke viskes ut, men hvor mangfold får verdi gjennom felles handling.

Hva mener dere det er viktigst å bevare ved dagens skole?

Når vi ser fremover, mener vi at det aller viktigste er å bevare skolens rolle som bærer av fellesskap, likeverd og demokrati. Skolen er ikke bare en arena for faglig utvikling, men også en sentral institusjon for sosial og demokratisk danning.

1. Fellesskolens grunnprinsipper: Lik rett, inkludering og demokrati

Vi må verne om idealene om skolen som en felles arena for alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn. Det handler om lik rett til utdanning, men også om inkludering i praksis – at alle elever skal kunne høre til, delta og bidra. Skolen er en av få arenaer der barn møtes på tvers av ulikheter og lærer å forstå, samarbeide og løse konflikter i fellesskap. Den demokratiske funksjonen skolen har som opplæringsarena for kritisk tenkning, samfunnsforståelse og medborgerskap er helt sentral.

2. Solid nasjonal læreplan og lærerens profesjonelle handlingsrom

Vi mener det er viktig å bevare en solid nasjonal læreplan, som sikrer alle elever tilgang til det samme kunnskapsgrunnlaget og verdiforankringen, uavhengig av hvor i landet de bor. Samtidig må vi beskytte lærerens metodefrihet og profesjonelle skjønn. Det er i møtet mellom eleven, fagstoffet og læreren at læring skjer.

3. Tverrfaglighet, utforsking og praktisk læring i skolehagen

Læreplanen fra 2020 innebar et viktig steg i riktig retning, med økt vekt på tverrfaglige temaer, utforskende arbeidsmåter og praktisk læring. Vi mener det er avgjørende å bevare og videreutvikle denne retningen. Skolehagen er en ideell arena for å virkeliggjøre dette: et sted der elevene får bruke hodet og hendene samtidig, utvikle forståelse for økologiske sammenhenger, trene på samarbeid og se verdien av langsiktig arbeid. Her smelter fag, fellesskap og framtidskompetanser sammen i en konkret og meningsfull praksis.

Hvilke utviklingstrekk i samfunnet mener dere utfordrer fellesskolen?

Fellesskolen står overfor en rekke komplekse utviklingstrekk i samfunnet som utfordrer dens evne til å være en inkluderende, helsefremmende og bærekraftig institusjon. Vi ønsker å løfte frem skolehagen som et konkret, praksisnært og tverrfaglig virkemiddel som kan møte flere av disse utfordringene samtidig.

1. Psykiske og fysiske folkehelseutfordringer

Barn og unge opplever økende psykiske helseplager og stadig mer stillesittende hverdag. Skolehagen tilbyr et pusterom fra det teoretiske og digitale; et rom for fysisk aktivitet, sanseopplevelser, samarbeid, mestring og nærhet til naturen. Dette fremmer både fysisk og psykisk helse og kan bidra til å forebygge plager som ellers utvikles tidlig.

2. Økende sosiale ulikheter og utenforskap

Skolehagen er en lavterskelarena som gir alle elever mulighet til å bidra, lære og lykkes, uavhengig av språk, bakgrunn eller faglige forutsetninger. Her kan praktiske ferdigheter og samarbeid verdsettes på lik linje med teoretisk kunnskap, og slik styrkes tilhørighet og sosial inkludering.

3. Manglende fellesskapsfokus

I en tid preget av individualisering, kan skolehagen bidra til å gjenreise fellesskapsfølelsen. Felles ansvar for dyrking, stell og høsting skaper samarbeid på tvers av elevgrupper og gir rom for relasjonsbygging, respekt og felles opplevelser. I skolehagen kan vi høste og nyte i felleskap.

4. Store krav til effektivitet, digital «virkelighet» og individfokus

Skolehagen tilbyr en langsom, analog og prosessorientert motvekt til det raske og målstyrte. Her lærer man å vente, observere og ta ansvar over tid - ferdigheter som står i kontrast til umiddelbar respons og individualisert prestasjonspress.

5. Utfordringer knyttet til klimaendringer, økonomi og global politikk

Skolehagen gir elever praktisk innsikt i bærekraft, matsikkerhet og naturforståelse. Gjennom konkret arbeid med jord og planter utvikles forståelse for økologiske sammenhenger, beredskap og ressursforvaltning. Dette er sentral kunnskap i møte med vår tids største utfordringer.

Hva skal skolens viktigste oppgaver være i framtiden?

I møte med en verden preget av raske endringer, økende kompleksitet og globale utfordringer, må fellesskolen ruste elevene med mer enn fagkunnskap alene. Fremtidens skole må være et sted for helhetlig danning hvor kunnskap, ferdigheter og verdier utvikles i sammenheng. Vi mener følgende oppgaver blir særlig viktige:

1. Gi elevene erfaring med komplekse, levende miljøer

For at elever skal forstå verden og sin plass i den, må de få erfare den, ikke bare lese om den. Skolen bør tilby læringssituasjoner og læringsarenaer hvor natur, samfunn, teknologi og mennesker oppleves i sammenheng. Skolehagen er et eksempel på et slikt miljø: et dynamisk, komplekst læringsrom hvor biologi, klima, samspill og ansvar blir konkret og erfart, ikke bare undervist.

2. Forberede elevene på å navigere i kompleksitet og endring

Framtiden krever evne til å tenke kritisk, samarbeide og utforske uten fasit. Skolen bør derfor vektlegge åpne, undersøkende og tverrfaglige arbeidsformer, hvor elevene får trene på problemløsning i et ekte miljø. I skolehagen må man håndtere usikkerhet, planlegge med naturens rytmer og lære av feil. Dette er ferdigheter som blir stadig mer relevante i en uforutsigbar verden.

3. Styrke sosial og emosjonell danning

Et trygt og inkluderende fellesskap er avgjørende for læring og trivsel. Skolen må gi rom for utvikling av empati, ansvarsfølelse og selvforståelse. I arbeidet med felles prosjekter, som en skolehage, får elevene oppleve hva det betyr å bidra til et fellesskap, vise omsorg og håndtere konflikter i praksis.

4. Formidle praktisk kunnskap om hvordan leve gode og bærekraftige liv

Skolen må gi elevene innsikt i hvordan vi kan ta vare på oss selv, hverandre og kloden. Det innebærer både holdninger og konkrete ferdigheter. Hvordan dyrker vi mat? Hvordan tar vi vare på jord, vann og biologisk mangfold? Hvordan samarbeider vi om felles ressurser? Slike spørsmål må ikke bare behandles teoretisk, men de må erfares og skolehagen er perfekt arena for dette.

Oppsummering

Fellesskolen handler om mer enn å gå på samme skole, den handler om å høre til på samme skole.

Fellesskolen skal være en bærebjelke i et samfunn som vil romme og løfte alle. For å få til det, må vi legge til rette for møteplasser, praksisarenaer og læringsformer som gir plass til ulikhet innenfor fellesskapet.

Skolehagen er et slikt sted.

Skolehagen er mer enn en læringsarena. Skolehagen er et fellesskapsprosjekt som knytter sammen mennesker, fag og natur. Ved å integrere skolehagen i fellesskolen styrker vi skolens rolle som samfunnsbygger, helsefremmer og verdiformidler i møte med et samfunn i endring.

Framtidens skole må gi rom for undring, deltakelse og dybdelæring. Den må forene det teoretiske og det praktiske, det individuelle og det sosiale. Skolehagen er et virkemiddel som konkret kan bidra til dette – ved å forankre læring i virkelighet, fellesskap og framtidstro.